

1

Tante Lizzie was ervan overtuigd dat ik dood was. Ze had al veel baby's ter wereld geholpen, ook baby's die hun tijd namen om een teken van leven te geven, niemand hoefde haar het verschil uit te leggen tussen een dode en een levende baby. Mijn huid was grauw en rimpelig, alsof ik te lang binnen in mijn moeder was gebleven. Mijn oogjes zaten potdicht; mijn armpjes, beentjes en hoofd hingen slap. Ik stonk. Niet ik stonk, maar het vruchtwater dat aan mij kleefde. Het stonk naar de dood.

Tante Lizzie greep me bij beide voetjes en liet me met mijn hoofdje naar beneden bungelen. Ze hief haar vrije hand hoog en kletste ermee op mijn pasgeboren billetjes. Ik gaf geen kik. Ze schudde me door elkaar, en opnieuw. Geen reactie. Ze duwde een pink tussen mijn levenloze lipjes, trok mijn oogjes open, blies adem in mijn mondje. Niets. Nog een laatste keer probeerde ze een kreet aan mij te ontlokken. Tevergeefs. Met een diepe zucht legde ze me tussen de benen van mijn moeder en begon de navelstreng af te binden.

'Is het een jongetje of een meisje?' vroeg mijn moeder. Ze had al drie zonen en een dochter, en die dochter verlangde naar een zusje.

'Het is een engeltje,' zei tante Lizzie.

Ma liet zich achterovervallen. Ze had lang moeten werken om mij uit zich te persen, langer dan bij de andere vier, die nochtans de doorgang voor mij hadden gebaand. Had ze harder haar best moeten doen?

'Een engeltje,' mompelde mijn moeder. Ze dacht aan de en-

gelen die meeliepen in de Sacramentsprocessie en toen dacht ze aan de marmeren engeltjes op de kindergraven in het kerkhof. Haar keel zwol op, het kostte haar moeite te ademen. Was ze er te snel van uitgegaan dat ook deze baby gezond en wel geboren zou worden? Had ze zich bezondigd aan – wat was het woord ook weer dat de priester gebruikte – ‘Selbstgefälligkeit’, zelfgenoegzaamheid?

Ze zou moeten gaan biechten. Heer, ik ben niet waardig, Heer, ik ben niet waardig, Heer, ik ben niet...

Tante Lizzie knipte de navelstreng door en legde me op de bebloede doeken in de emailen kom. Ze dekte mijn moeder toe, veegde het zweet van haar voorhoofd en drukte er een kus op.

‘Probeer te rusten,’ fluisterde ze. ‘Ik ben zo terug.’

Ze nam de kom in beide handen en verdween ermee naar de keuken.

Mijn vader had ervoor gezorgd dat wij een keuken hadden met een pomp, een watersteen en een kolenfornuis, precies zoals in de huizen van de ingenieurs en de directeurs van de mijn. Verder dan de keuken was hij nooit gekomen, maar hij had zijn ogen goed de kost gegeven. Op stelen met je ogen stond geen straf. In een van die keukens had hij mijn moeder opgemerkt, een rijzige jonge vrouw met gitzwart haar dat ze in dikke, lange vlechten droeg. Hij was teruggekeerd, dag na dag, telkens met een kleine attentie. Hij had het geplaag van de andere meiden goedmoedig ondergaan. Als een schooier stond hij bij de achterdeur, een trotse schooier. Of hij haar mocht komen ophalen als ze klaar was met haar werk. Of hij met haar een eindje mocht wandelen. En dat hij werkte in de mijn. Hij toonde de palmen van zijn handen, de zwarte lijnen waar het stof zich in zijn poriën had vastgebeten. Liever een koolputter dan een paardendief of een gokker, dacht mijn moeder. Of dan een man die je liet zitten met een kind.

Mijn vader had mijn moeder niet laten zitten. Hij had voor

haar en voor ons een stevig huis gebouwd. Ik werd niet geboren in een barak, een stal of een krot. Wij hoefden geen wc te delen met tien of meer gezinnen. Ons huis had een koertje met naast het kolenhok een wc. In de deur zat een hartje, aan een haak hingen stukken krantenpapier.

Lizzie zette de kom op de tafel en opende het raampje om verse lucht naar binnen te laten. Ze vulde de ketel met water en zette hem op het vuur. Ze pookte de kolen op en keerde terug naar haar zus.

‘Het is geen engeltje,’ zei mijn moeder. ‘Hoe kan het een engeltje zijn?’

Ik was niet gedoopt. Ze zouden me achter een heg in de grond moeten stoppen, weg van de gewijde grond. Geen graf met marmeren engeltjes voor mij!

Tante Lizzie sloeg haar handen voor haar gezicht. ‘Het spijt me,’ zei ze. ‘Ik had het moeten dopen. Als het zo lang duurt, mag je niet aarzelen.’

Ze pakte de gevulde doopsput, die ze uit Heerlen had meegebracht. Het was niet meer dan een metalen koker met aan het ene uiteinde een gekromd buisje en aan het andere een handvat om het gewijde water in de baarmoeder te spuiten op het hoofdje van het ongeboren kind. Dat eenvoudige instrument had het hele verschil kunnen maken.

‘We moeten bidden,’ zei mijn moeder.

Ze begon over heel haar lichaam te trillen, van vermoeidheid maar ook van angst. Haar kindje zou nooit de heerlijkheid van de hemelse glorie aanschouwen, nooit zou het oog in oog staan met het aangezicht van de Heer. Opnieuw werd ze door schuldgevoel overmand. Had ze de Maagd wel voldoende aangeroepen?

Mijn moeder en tante Lizzie kenden de leer van de Kerk maar al te goed: de hemel was voor de uitverkorenen, de hel voor de verdoemden. Daartussenin lag het vagevuur voor wie nog niet

klaar was voor de hemel maar het misschien ooit zou zijn, als er maar hard genoeg voor zijn of haar zielenheil werd gebeden. Voor de ongedoopte kinderen was het voorgeborchte voorzien, een antichambre van de hemel, een veilig annex waar ze niet hoefden te lijden, maar waar ze God helaas niet konden zien. Gelukkig beseften ze niet wat hun werd ontzegd. Ze bestonden in een toestand van gelukzalige onwetendheid.

Ma begon aan haar haren te trekken.

‘Hou daarmee op!’ smeekte Lizzie. ‘Ik ben degene die boete moet doen.’ Ze toonde mijn moeder de doopspuit, die ze niet had gebruikt. ‘Volgende keer,’ beloofde ze.

‘Er komt geen volgende keer. God zal mij geen kind meer toevertrouwen.’

‘Zeg dat niet. Je moet slapen. Je bent uitgeput.’

Ze knielde en vouwde haar handen in gebed. Ook zij was doodop. Altijd als ze een moedertje hielp bevallen, voelde ze de haast bovenmenselijke kracht die vrijkwam, het gevecht tussen moeder en kind, het trekken en duwen, de verlossing als het schedeltje zichtbaar werd. En dan was het nog niet afgelopen, er kon nog zoveel fout gaan, voor het kind maar ook voor de moeder.

Ma begon langzamer te ademen. Tante Lizzie duwde zich over-eind en ging geruisloos de kamer uit. Straks zou het moeilijkste volgen: haar zwager de waarheid vertellen. Hij was zo recht in de leer! Konden zij en haar zus niet beter een leugentje opdissen? Als ze logen, zou de baby in gewijde grond worden begraven. Het zou geen engeltje van me maken, God viel niet te verschalken, maar de pijn zou mijn ouders worden bespaard, en ook de schande van een kind, weggestopt in een vergeten hoek achter het kerkhof, waar ook de zelfmoordenaars werden begraven. Lizzie maakte snel een kruisteken. Had ze die doopspuit maar gebruikt! Een ongedoopt kind kon zelfs niet worden opgebaard!

Ze haastte zich naar de keuken, niet wetende wat het beste was: liegen of niet liegen.

De baby was verdwenen! Het kind lag niet meer in de kom en ook de doeken waren weg. Was haar zwager thuisgekomen? Had hij het lijkje meegenomen? Waarnaartoe?

Achter zich hoorde ze zacht geritsel. Ze draaide zich om. Daar stond mijn zusje Catharina met mij in haar armen. Ze had me in de bebloede doeken gewikkeld en glimlachte lief naar mij. Haar pink stak tussen mijn lipjes.

‘Wat doe jij hier?’ vroeg Lizzie.

Toen ma’s arbeid begon, had ze mijn zus samen met mijn broertjes naar de buurvrouw gestuurd. Ze had gezegd: blijf mooi daar tot ik jullie kom halen. Beloof me braaf te zijn. Catharina, jij bent de oudste, zorg goed voor je broertjes.

Catharina had het beloofd. Zij was altijd de oudste geweest, degene die voor de kleineren moest zorgen, zelfs toen ze zelf nog klein was.

Catharina nam haar ogen niet van mijn gezichtje af. ‘Ze heeft honger,’ zei ze.

‘Ze is dood,’ zei tante Lizzie.

Mijn zus negeerde die dwaze opmerking. ‘Ma heeft lekkere melk voor jou,’ zei ze lief.

Ik liet haar pink los en maakte babygeluidjes, diep in mijn keel.

‘Ze leeft!’ riep tante Lizzie uit. Ze pakte me uit de armen van mijn zus. Ik begon te huilen. Wanneer zou ik eindelijk te eten krijgen? Hoe harder ik hilde, hoe uitzinniger mijn tante lachte. Ze haastte zich naar de kamer waar mijn moeder lag te sluimeren. ‘Ze leeft, Anna! Ze leeft!’

Ze legde me in de armen van mijn moeder, nog altijd met die vieze doeken om mij heen. Ma duwde me weg.

‘Van wie is dit kind?’

‘Ze is niet dood! Ze was dood, maar nu leeft ze! God heeft haar uit het voorgeborchte gered!’

Ma geloofde het niet.

‘Waar heb je dit kind gevonden, Catharina?’

‘In de keuken.’

‘Hou op met liegen!’

‘Het is de waarheid! Ik kwam de keuken binnen en daar lag ze te spartelen in die kom.’

‘Wat deed jij in de keuken? Jij mocht daar niet zijn, jij moest bij de buurvrouw blijven.’

‘Ik weet niet waarom ik ben gekomen. Iets zei me dat ik moest komen.’

De tranen sprongen haar in de ogen. Waarom was ma zo boos?

Tante Lizzie trok haar tegen zich aan. ‘Je hebt goed gedaan, meisje. Jij voelde dat je zusje je nodig had. Zusjes kunnen dat voelen van elkaar.’

Haar woorden leken ma te paaïen. Voor het eerst sinds mijn geboorte bekeek ze mijn gezichtje.

‘Is ze echt van mij?’ vroeg ze.

Mijn tante en mijn zus knikten allebei zo hard als ze konden.

Ma tikte met een vinger op mijn neusje. ‘Je hebt ons wel laten schrikken. Dat mag je nooit meer doen!’ Eindelijk legde ze me aan haar borst. Dat werd tijd! ‘Het is er weer eentje met veel haar,’ zei ze trots. ‘Al mijn kinderen worden met veel haar geboren. Dat hebben ze van mij.’

Tante Lizzie slaakte een zucht van opluchting. ‘Niet zo gulzig, kleintje, je gaat je verslikken.’

Ze pakte de doopsput en spoot hem tot de laatste druppel op mijn hoofdje leeg.

‘In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest doop ik jou Anna Maria Hubertina.’

‘Hubertina?’ vroeg mijn moeder.

‘Hubertina,’ herhaalde tante Lizzie kordaat. Ze wendde zich tot Catharina. ‘Ga naar je vader. Zeg dat hem een tweede dochter is geboren. Ze zal met dezelfde naam door het leven gaan als

hij, maar dan in het vrouwelijke. Je hebt een zusje, je bent een zus, een grote zus!

Mijn tante en mijn moeder grepen elkaars handen stevig vast. Ook zij waren zussen, zussen voor het leven.

2

De eerste weken van mijn leven verloor mijn moeder mij geen ogenblik uit het oog, bang als ze was dat ik haar een tweede keer zou ontglippen. Als het weer het toeliet, legde ze me op een deken in de zon en zat naast me. Ze zong liedjes voor me of kietelde mijn buikje met grassprietjes. Wanneer ik sliep, hield ze af en toe een vinger onder mijn neusje om te voelen of ik nog ademde. Dikwijls zaten mijn broertjes en zusje in een kring rondom mij. 'Ssst,' zei ma. 'Laat haar slapen. Hoe meer ze nu slaapt, hoe rapper ze groot genoeg is om met jullie te spelen.' Ik was een mirakel op wie ze niet uitgekeken geraakten.

Tante Lizzie bleef langer bij ons dan gepland om voor mijn zusje en broertjes te zorgen. Wanneer ze alle vier naar dromenland waren vertrokken, haalde ze naald en draad boven en werkte aan een nieuw doopkleed. Voor mij, Anna Maria Hubertina, het kind dat uit de dood was opgestaan. Waarom had de Heer mij een tweede leven geschonken? Welke plannen had de Voorzienigheid met mij? Die vragen hielden mijn moeder en tante dag en nacht bezig.

Tante Lizzie had leren naaien bij de Franciscanessen van Heythuysen in de Sint-Claraschool in Heerlen. Ma trouwens ook, maar ze beweerde dat ze het allemaal was vergeten. Lizzie niet. Zij kon een scheur zo verstellen dat je er niets meer van zag. Ook een gat in een kous kon ze laten 'verdwijnen'. Je moest daar geduld voor hebben, zei ze, en nooit iets overhaasten. Als je ogen vermoeid werden, moest je je werk even terzijde leggen. Dan was het tijd voor een gebed.

De stof van het oude doopkleed was vergeeld en het kant rafelde. Niemand kon met zekerheid zeggen wie het kleed had gemaakt en hoeveel kinderen erin boven een doopvont waren gehouden. In de regel gebeurde dat op de tweede of derde dag na de geboorte. De moeder mocht er niet bij zijn, die was dan nog onrein en kon het Huis van God niet betreden. Mijn doopsel zou ma wel van dichtbij kunnen meemaken. Er was geen haast, ik was al gedoopt, met gewijd water én door een tertiarius. Tante Lizzie was een franciscaner tertiarius, geen leek maar ook geen kloosterling, iets tussen beide in, zoals beschreven in de derde regel van Sint-Franciscus. Mijn zieltje verkeerde niet langer in gevaar.

Pa liet de parochiepriester komen. Die luisterde aandachtig naar de omstandigheden van mijn geboorte. Hij onderzocht de emailen kom, de doeken die intussen waren gewassen, de lege doopspuit. Hij gaf Catharina een schouderklopje en verbaasde zich erover hoe groot ze al was voor een meisje van negen. Hij kneep mij in de wangetjes en verklaarde mij gezond en wel. Hij drukte ons op het hart geen overhaaste conclusies te trekken. Mijn doopsel in de kerk mocht worden uitgesteld, maar het nieuwe doopkleed leek hem niet opportuun. Vanwaar die kwalijke drang naar uiterlijk vertoon? Sint-Franciscus schreef soberheid voor, zo werd de Heer het best gediend. Hij adviseerde het kleed aan de Maagd te schenken, voor haar Kind, het enige goddelijke Kind. De fles jenever werd op tafel gezet, er werd geklonken. Wij waren inderdaad een gezegend gezin.

Weldra voelde ma zich sterk genoeg voor haar kerkgang. Ze deed hem alleen, zoals het betaamde, nederig en schuld bewust. De priester kwam haar bij het kerkportaal tegemoet. Hij hield het gebedenboek voor haar open, ze legde er de rijksmark in die ze speciaal hiervoor had gespaard. Hij zegende haar en zuiverde haar van alle onreinheid. Daarna begeleidde hij haar naar

het altaar van de Maagd. Hier kwamen vrouwen bidden, jong en oud; hier fezelden ze wat ze niemand anders konden of durfden te vertellen, hier lieten ze hun tranen de vrije loop. Wie beter dan Maria kende hun lot, hun angsten, hun zwakheden, hun zonden, hun hoop? Mijn moeder opende haar tas, nam het doopkleed dat tante Lizzie met zoveel liefde had gemaakt en offerde het. Een laatste keer liet ze haar handen over de zachte stof glijden. Op de dag van mijn doopsel in de kerk droeg niet ik het, maar het Kind op Maria's arm. Tante Lizzie was vervuld van ingetogen dankbaarheid. Wat een eer dat zij een kleed voor het kindje Jezus had mogen maken!

De priester prevelde wat hij moest prevelen. Hij goot water over mijn hoofdje, zalfde mijn voorhoofd en legde een zoutkorrel op mijn tong. Ik huilde alsof ik een doodgewone baby was.